

ROZMAITOŚCI.

Gabinet mineralogiczny w Nowej Aleksandryi (Puławach).— Przebywając w Puławach przeszło dwa miesiące, pracując nad podziałem gabinetu na części do Łodzi i Puław, mam zamiar dać rys krótki ważniejszych szczegółów z zastosowaniem do kraju naszego i porównaniem z gabinetem gimnazjum kieleckiego.

Gabinet mineralogiczny w Puławach składa się ze 4-ch części zasadniczych: 1) **Minerałów.** 2) **Skał.** 3) **Skamieniałości.** 4) **Effektów dodatkowych**, np. brył do krystalizacyi, narzędzi, naczyń i sprzętów.

Co do rejestrów składa się z kilku osobnych zbiorów: 1) akademii medycznej, 2) szkoły farmaceutycznej, 3) gimnazjum realnego (najliczniejszy), 4) instytutu w Marymoncie, 5) minerałów saskich, 6) skał węgierskich (Zipsera), 7) Towarzystwa rolniczego.

Ogółem numerów jest 7130, samych ciał kopalnych, prócz efektów jest 7040.

Co do szczególnych zbiorów, zbiór akademii i szkoły farmaceutycznej najokazalsze, zbiór gimnazjum realnego najkompletniejszy, lubo ma często okazy małe, ale zwykle piękne i rzadkie. Zbiór marymoncki zajmuje pośrednie miejsce, bo chociaż ma niektóre piękne okazy, ale mniej okazałe, a nie wszędzie kompletny.

Prócz zbiorów głównych są jeszcze dodatkowe i podręczne, np. 12 minerałów oznaczających stopnie twardości, ze skalą zamiany na 10; piękny zbiór wzorów kolorów i blasku, zbiorów podrzędny dość kompletny w 3-ch komódkach, zawierający okazy małe, ale doborowe. Ogółem wszystkie dodatkowe wstępne zbiorki zawierają 716 numerów.

Minerały.

GROMADA I. Ciała proste i mało złożone z rodzaju węgla zawiera diament krystaliczny w 12 ściany i szlifowany.

Z rodzaju boru: Sassolin.

Z rodzaju krzemionki: Ametyst krystaliczny, massowy i pięknie szlifowany, kryształ górny 0° czysty, zadymiony i różnie zafarbowany, mianowicie złocisty, także z amiantem, kwarc prazem, kompostelski, awanturyn, heliotrop, chryzopras, jaspisy różne, kocie oko, plasma, piękna lubo mała ze zbioru gimn. real., rogowiec różny z pięknymi kryształami fałszywymi, opale klejnoty z Węgier i Meksyku, hydrofan, hyalit, agaty np. minowy, fortyfikacyjny z krzyżem, kacholong, onyx, sardonix, chalcedony różne, krwawniki np. safiry z kryształami fałszywymi; kamień mylny—

ski pływający, probierski trypla i krzemionka ziemista ze skorup wycieczek. Brak fiorytu obecnego w zbiorze kieleckim.

Z *rodzaju siarki*; piękne okazy *siarki* krystalicznej z Czar-kowej i *Piotrkowic* (Proszowice) Sycylii i massowej brunatnej z Kroacyi.

Z *rodzaju arszeniku* prócz rodzinnego, realgar, aury pigment, i arsenik biały (kwas).

GROMADA II SOLI ALKALICZNYCH ma: sól ammoniaką, kuchenną, (i wyroby z niej z Wieliczki), sól trzaskająca, glauberit, boraks.

GROMADA III ZIEM. Z *rodzaju baryty i stronciany* zawiera Witeryt, piękne odmiany spatu ciężkiego, np. bonoński, krystaliczne, *krajowy ze Swoszowic* stroneyanit, celestynę bezbarwną, czerwoną i niebieską z Sycylii i Niemiec, *krajową ze Swoszowic*.

Z *rodzaju wapieni* piękne i liczne odmiany marmurów (florencki piękniejszy w zbiorze kieleckim), spaty wapienne różnej formy np. equise, inverse, metastatique, romboedr; alabastry, stalaktyty, nacieki (piękne gniazdo ptasie w zbiorze kieleckim), spat łupkowy, wapień włóknisty i grochowiec w rozmaitych odmianach, wapno gebeżaste i pianiste, *aragonity* massowe i krystaliczne, *krajowe z Krzeszowic*, *Poręby olkuskiej*, *Lwowa i Miedzianej góry*, w odmianach różnych np. drzewkowe, flos ferri; dolomity, fluspaty okazałe, gipsy (oszczepowe selenity, krystaliczne, *alabastryt z Woli duchackiej*) muryacyt, apatyt krystaliczny i prętowy (moroxit), szparagowiec, fosforyt, farmacolit, tungsten krystaliczny.

Z *rodzaju magnezyi*, magnezyt, piana morska turecka i hiszpańska, boracyt w gipsie (lepszy kryształ w zbiorze kieleckim), epsomit.

Z *rodzaju itryi* gadolinit w granicie.

Z *rodzaju glinki*: szafir, rubin (w zbiorkach wstępnych), korund z Indyi i Piemontu, szmirgiel, diaspor, różnych kolorów wawellit, Lazulit, Spat błękitny, Turkus, Kryolit, Websterit, Alunit, Łupek alunowy i Alun włóknisty.

GROMADA IV KRUSZCE z *rodzaju ceresowych* zawiera rzadkie: Fluoceryt Allanit, Ceryt, Orkit, a brak czewkinitu obecnego w kieleckim zbiorze.

Z *manganezowych*: Siarezyk, Hausmanit, *Pyrolusit* i *krajowy z pod Krakowa* z odmianą Polianit, Manganecz spatyeczny, gliniasty i piemonecki.

Z *żelaznych*, brak meterycznego i kamieni meteorycznych (rodzime zbioru kieleckiego jest spatyecznem), rozmaite Piryty, niektóre z procentem złota. Piryty magnetyczny, arsenikalny, zela: magnetyczne w massach, kryształach i ziarnach, rzadki Franklinit z Amer. pn. żel. błyszczące, czerwone i brunatne w różnych odmianach (piękniejsze i rzadsze krajowe w zbiorze kieleckim z kupna od emeryta Köhler). Ruda smołowa, zielona, błękitna, Delvauxine, spatyeczne, chromiczne, Menakanit, Izeeryn,

Nigryn, Tantalit, Wolfram, Arsenian (Würfelerz), Skorodyt i Pittizit (1).

Z kobaltowych: Siarczyk, Kobalt szary, błyszczący, czarny, brunatny, czerwony.

Z niklowych: Piryt włosisty (Haarkies), arsenikalny (Kupfernikel), Pimelit.

Z cynkowych: Blendy okazałe, *Smitsonit* i *krajowy* z pod Krakowa, Galmany, Willemit, Koperwas.

Z tellurowych: Tellur rodzimy i napisowy i szlifowany z macią.

Z antymonowych: Antym: szary, czerwony, płatkowy, biały.

Z merkurjalnych: Merkur: rodzimy, cynober i wątrobowy, rogowy (chlerek).

Z tytanowych: Rutyl w kryształach i w macicy, Anataz.

Z ołowianych: Galena i Srebrośna (srebro białe), saskie i z Olkusza, Ołów biały, Anglezyt, Ołów zielony w pięknych kryształach, brunatny, czerwony, (brak Melanachroitu i Vauquelinitu obecnego w zbiorze kieleckim), Ołów żółty w dużych i pięknych okazach, tungstan ołowiu.

Z cynowych: Piryt, kruszec angielski i niemiecki.

Z bizmutowych: Bizmut rodzimy (i szlifowany z macią), błyszczący, ochra.

Z uranowych: Uran czarny (smołowy), mikowy, ochra, brak Uranotantalu obecnego w zbiorze kieleckim.

Z miedzianych: Miedź rodzima, szklista, pstra, szara, sadzowa, czerwona, (i krystaliczna), ceglasta, lazuruwa (piękne kryształy z Francji), Malachit (piękny okaz pół oszlifowany z Uralu dar P. Werner), arsenian. W zbiorze kieleckim prawie wszystkie gatunki wyborowe i rzadkie z kopalni dziś opuszczonych z pod Kiele, z kupna od p. Köhler.

Ze srebrnych, duże okazy srebra rodzimego w drutach, blaszkach i ziarnach, Amalgama, *srebro szkliste* miękkie i *kruche* (i z Olkusza), czerwone ciemne i jasne, rogowe.

Ze złotych: Złoto rodzime w blachach i ziarnach, piaski złote, Electrum.

Z platynowych: Platyna rodzima w ziarnach, brak uralskiej (jest w Kielcach).

Z irysowych: Osmek z Uralu.

Z molibdenowych: Siarczyk.

Z chromowych: Ochra i Wolkonskit (piękny w zbiorku podręcznym).

GROMADA V KRZEMIANY. Z rodzaju *alkalicznych* zawiera: Reteycyt, Cyanit, Fibrolit, Andalazytu okazałe kryształy, Chlitolit (Feldspat próżny), Staurolit.

(1). Encyklopedia wspomina o rudach żelaznych, koperwasie, aluminie w górach Pieprzowych pod Sandomierzem,

Z rodzaju alkalicznych wodnych są: Tahlunit (Triclasit), Gliny różne np. łupkowa z wyciskami paproci, Folaraka, *Kaolin* (z *Podola* i *Szląska*) Litomarga, Alofan, Mydło górne, (Saponolit), Łupek Ignący (Kolliryt).

Z rodzaju wapiennych lub izomorficznych: Granaty różne (np. Grossular, Essonit, Pirop, Succinit, Kolofonit, Melanit, Allochroit, Spesarlin), Wezuwian, Egeran, Omfacyt, Pistacyt (Thalit, Skorza), Skapolit i Mejonit, Gelenit, (brak Glaukolitu obecnego w zbiorze kieleckim), Dichroit (Peliom) pięknej odmiany Nefryt, Beryl z Uralu, Nerczyńskich gór, Bretanii i Saleburga, (brak massowego z Limoges obecnego w kieleckim), rzadki lubo mały Euklaz z Amery. pd.

Z rodzaju glinkowych: Feldspaty różne: Adulania, *kamień amazoński z pod Żytomierza*, Kamień biały, Eispat, Fonolit, Smołowiec, Sferulit, Obsydyan prócz czarnego zielony i Marekanit, Pumeksy różne, Albit, Labrador, Petalit, Spodumen (oba lilionowe minerały), Anosit, Feldspat kwiecisty, Ryakolit; Pinit, Sodalit, Nefelin, Kamień tłusty, Dipyr (Schmelzstein), Sarkolit. Z rodziny Ceolitów liczne, piękne: Rybie oko, Albin, Ceolit iglasty, Mezotyp, Natrolit, Stilbit, Heulandit, Pektolit. Następnie idą rzadkie lub w licznych odmianach. Lomonit, Prenit, Szabazyt, Phakolit, Krzyżowiec, Kubicyt, Thomsonit, Pagodyt (noga bożka chińskiego), Stellit, Karfolit, Chloryty różne. Brak Kemmemerytu, który jest w zbiorze kieleckim.

Z niegliniastych: Warstowiec (Wollastonit), Talki różne, Steatyt, Serpentyń (i klejnoty) Chryzolit, Oliwin.

Z żelaznych: Cronstedtit.

Z cyrkonowych: Cyrkon i Hyacynt nawet w Bazalcie.

Z wielozasadowych: Tremolit, Promieniec, Hornblenda, Wakka, Autofikit, Diopsid, Mussit, Kokkolit, Paulit z Grenlandyi, *Azbest* (zwykły *Amiant* i ze *Szląska*, płótno z niego i sznurek drzewny i korek górny), Augit, Bazalt i jaspisowy (w zbiorze wstępnym), Kamień migający (i Bronzit), Ilvait (Liewryt) w kryształach i massowy, Krokidalit.

Z fluorowych: Topazy różne uralskie, saskie, czeskie, Brazylskie (piękne w zbiorze podręcznym), Piknit, Miki różne, Lepidolity różnego koloru, Rubellan (w zbiorze wstępnym).

Z boranów: Datolit, Botryolit, Turmaliny różne, zielony z Brazylii, różowe, Rubellit, brunatny i czarny, Axynit.

Z tytanianów: Sfen.

Z siarczaniu: Lazurstein szlifowany i w massie (z pod Bajkału, dar inżyniera Werner), Haicyn i Heicoin.

Z glinianów: Szpinel w ziarnach, Cejlanit krystaliczny z Indyi, Chryzoberyl.

GROMADA VI CIAŁ PALNYCH zawiera: Mellit krystaliczny, *Bursztyn* w różnych odmianach, nawet w *piaskowcu z pod Lwowa*, Retynit, Kopal, *Smola ziemna z Krzeszowic*, Olej ziemny i Nafta,

Grafit angielski i niemiecki, *Antracyt z Wieliczki*, Węgiel ziemny z wyciskami roślin, Lignity (okazały papierowy), Torfy.

Skały.

Zbiór ich prawie kompletny, mianowicie ze zbioru marymonckiego zawiera: Granity różnych odmian (brak skały hebrajskiej i skały granatowej) Berylowa dobrze przedstawiona w Berylu, np. Greisen, Gneisy, Łupki mikowe, hornblendowe, chłorytowe, krzemienne, szlifierskie, Kwarcyty, Wapienie, Konglomeraty (brakuje brekeyi), Ospowce, Porfiry rozmaite (brak ze Strzemieszyce), Dyoryty; Grünsteiny, Afanit, Verde antico, Selaigit, Gabbro, Eklogit, Fonolit, Bazalty, Trachity, *Melasir z pod Tęczyna* z Oliwinem, i wulkaniczne właściwe.

Ze *skał wodnych*: tylurskie, węglowe, permskie, trias, jura, margłowe, (kredy), molassowe i napływowe.

Skamieniałości.

Chociaż stanowią zbiór podrzędny, jednakże zawierają niektóre piękne i rzadkie okazy. W osobnym pudełku są jurapowe niemieckie chociaż małe, ale piękne i rzadkie.

Z *roślin* liczne wyciski paproci, olbrzymich pni *Lepidodendron*, *Stygmaria*, *Sigillaria*, *Calamites*, wyciski liści, owoc orzecha włoskiego

Ze *zwierząt*: Kilkanaście koralów i promieniaków np. *Cidaris*, *Anamkiles*, *Nummulites* z pod Tatrów (lepszy okaz w zbiorze kieleckim), liczne *Mięczaki* z Brzuchopelzów: *Terebratula*, *Productus* z pod Kielc, *Orthis*, *Rhyxchonella*, rzadkie: *Hippurites* i *Radiolites*. Z bezgłowych: *Cardium*, *Mytilus*, *Panopaea*, *Plagiostoma*, *Ostrea*, *Pecten* (brak z Korytnicy). Ze ślimaków (brzuchopelzów) *Turritella*, *Cerithium*, *Natica*. Z głowonogich: *Ammonity*, niektóre ogromne, *Belemnites*, *Orthoceralites*, *Scaphites*. Owady w bursztynie, Skorupiaki z *Trilobitae*. Wyciski ryb w Łupku margłowym, zęby *Squali*. Kości ptaków (mylnie za *Apatit* w inwentarzu dawnym), główka szeszuiowatego zwierzęcia, zęby i kości *Mamuta* i *Hipopotama* (z Olsztyna), Niedźwiedzia jaskiniowego z Ojcowa.

W dodatku do obecnego spisu, prócz wymienionych krajowych, jako dopełnienie spisu ciał kopalnych krajowych w Bibliotece Warszawskiej 1859 r. miesiąc wrzesień umieszczam: *Bazalt* na Wołyniu (Berezdów), *Złoto* rodzime w Pieninach, *Bismut* rodzimy w górach królewskich na Spiżu. Zmieniam także nazwę gór obidowskich na *Suche* przy Tatrach i dodaję góry *mogilańskie* różne od krakowskich w miejscu gór podlaskich między Niemnem, a Bugiem i Narwią.

Kielce 21 października 1865 r.

